קכ: יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות. פי' ריב"ם דמלכתיב ראשי פנים משמע ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד ואין נראה דאדרבה מראשי המטות דרשין יחיד מומחה וראשי היינו ראשי דעלמא כדפ"ה והיכי נדרום מיניה דבעינן שלשה אלא נראה לר"י דבלא קרא ידענן דהא מדבעינן יחיד מומחה אם כן בהדיוטות לא סגי נמי ובעינן פנים ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד:

דתנן ב"ש אומרים הקדש טעות הקדש. תימה אדרבה מכאן יש להוכיח שם שאלה בהקדש דהא מוקמינן התם מילתייהו דבית שמאי דכי אמר שור שחור שיצא מביני יהא קדוש ויצא לבן דאמר אינו יודע שיצא לבן לא היימי אומר שחור אלא לבן ואומרים ב"ש הקדש משום דדעתו ומחשבתו מבוטלת אמירתו וה"נ כי נשאל על הקדש כי אמר מדעתא דהכי לא קדשי נמיר לו כיון דאזלי ב"ש בתר מחשבה ותיקן ר"ת כיון דאמרי ב"ש מחשבתו מבוטלת אמירתו למיהוי הקדש ב"ש שמבטל אמירתו את מחשבתו שאומר מדעתא דהכי לא נדר:

מיבעי להו חכם מתיר ואין בעל מתיר. פ"ה לבית הלל נפקא להו מסברא תימה וכי ר' יוחנן סבר כב"ש דבפ' נערה בנדרים (דף עז:) משמע דנפקא ליה מזה הדבר דאמרינן התם א"ר יוחנן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר ולא כלום דתניא זה הדבר חכם מתיר ואין הבעל מתיר וי"ל דלר' יוחנן לא נפקא מקרא אלא מסברא ולא מייתי ראיה מדתניא אלא דלא אמר ולא כלום ולא משום דנפקא ליה מזה הדבר א"נ מזה הדבר דרים ואע"ג דאיצטריך להכי דרשי גזירה שוה כיון דליכא למיפרך מידי:

ושנת שנקראו ב"ד חלוף הני מילי דיני ממונות אבל למיסרי איסור נדר לא סגי בפחות מג' ולהכי אהני גזירה שוה כאילו נכתב בנדרים אהרן ובניו וכל ישראל לומר לך ששקולין כל ישראל להתיר נדרים ואפי' הדיוטות כאהרן ובניו: **הא ראשי המטות כתיב.** דמשמע מומחין דעלמא קאמר: **דאמר רב חסדא.** לקמן בשמעתין: **ה"נ יחיד מומחה.** בקי בגמרא כלומר רב מוכהן והאי דכתב ראשי לשון רבים מומחין דעלמא קאמר: **למאי הלכתא.** לריך ראשי המטות גבי שחיטה חוץ: **שיש שאלה בנדרים.** דבנדרים כתיב לא יחל דברו והוא הדין לכל הקדשות שאם שחט קדשים בחוץ ונתחייב כרת ואת"ל הלך אצל חכם להתיר לו הקדשו ומצא לו פתח של חרטה ועקר את ההקדש מעיקרו ועבדיה כהקדש טעות איגלאי מילתא למפרע דלא הוה הקדש מעולם ופטור מכרת והוה הדין לכל דבר הקדוש במוצא שפתיו כגון תרומות ומעשרות דאי בעי מיתסיל עלייהו ומחזרי לטיהלן דאמרי' בנדרים בפ"ק דף הנדר מן הירק (דף עט.): **ולב"ש דאמרי אין שאלה.** בשום הקדש בעולם דאפי' כשימצא לו החכם פתח של חרטה אינו יכול להתירו דאע"ג דעוקר את הנדר מעיקרו ועושהו נדר של טעות אפי' הכי גבי הקדש לא אמרי ב"ש הכי דאפי' כשנעשה ההקדש בטעות הידוע למקדיש חשבי ליה הקדש גמור כ"ש היכא דהוקדש בלא טעות שלא יועיל פתח החרטה שימצא לו החכם להתירו: **דתנן ב"ש אומרים כו'.** תחלת הפרק הוא במסכת נזיר (ל:): **הקדש טעות.** כלומר אמר שור שחור שיצא מביני ראשון הרי הוא הקדש וילא לבן ב"ש אומרים הקדש ובית הלל אומרים אינו הקדש ואמרינן בגמרא מאי טעמייהו דב"ש דילפי תחלת הקדש מסוף הקדש מה תמורה אפי' בטעות אף הקדש אפי' בטעות ובית הלל סברי ה"מ תמורה אבל אחותי הקדש בטעות לא מחתינן: **הקדש טעות הקדש.** וכיון דסבירא להו דהוי הקדש אפי' בטעות כ"ש דסבירא להו דכל הקדש שהוקדש בלא טעות כגון שור זה הקדש דלא יוכל החכם לעשותו מולין על ידי שום חרטה דחכם נמי הקדש טעות משוי ליה והקדש שטעותו ידוע למקדיש לבית הלל אפי' שאלה אין לריך שהרי הוא עצמו יודע שלא נתכוין להקדיש את זה וכיון דחשבי ליה בית שמאי הקדש גמור אלמא שאילת חכם אין מועיל וב"ה אומרים כו' ואפילו שאלה אינו לריך: **האי זה מאי עבדי ליה.** זה דאשחי המטות מאי דרשי בהו דכיון דלית להו שאלה בהקדש לית להו גזירה שוה דזה זה כלל ואפי' למילף נדרים משחוטי חוץ לאהרן ובניו ולכל בני ישראל דאין גזירה שוה למחלה. ולקמן בעי להו הדיוטות מנא להו: **על השחיטה.** בחוץ חייב כרת דאפילו השוחט עוף קדשים בחוץ דנפקא לן בתורת כהנים (דף קז.) ובזבחים (דף ק.) מאו אשר ישחט ואינו חייב על המליקה של עוף בחוץ (ג) משמע דזה בעינן שמפורש בפרשה חייב כדכתיב כי ישחט ולא כי ימלוק: ה"ג בתורת כהנים (ובנדרים בפרק נערה המאורסה [דף עח.]) **על השחיטה חייב ואינו חייב על המליקה.** ולב"ה דדרשי ליה לג"ש נפקא להו מהיכא דנפקא לן בת"כ ת"ל אשר ישחט על השחיטה חייב ואין חייב על המליקה: **חכם מתיר.** בלשון מותר לך מותר לך כדכתיב לא יחל דברו הוא דלא יחל אבל אחרים מוחלין לו ולשון היתר משמע להו לדרגון האי לא יחל. וטעם יש לדבר לפי שהחכם אינו מתיר ביום שמעו כמו בעל בלא טעמה אלא ע"י שמולא לו חרטה ועקר את הנדר מעיקרו הלכך לא שייך ביה לשון הפרה אלא לשון התרה שהתיר לו איסור ע"י הוראה וטעמה גמורה אבל בעל מיפר לאשתו ביום שמעו בלא חרטה מגזירת הכתוב כמו והפר את בריתי (דברים לא). כל דבר קיום הנעקר ומתבטל בלא טעם קרוי הפרה: **ואין חכם מפר.** שאם אמר מופר לך לא אמר כלום דהכי משמע זה הדבר זה הדבור כמו שכתוב בפרשה מעכב לזה לשון התרה ולזה לשון הפרה והכי אמרי' בהדיא בפרק נערה המאורסה (נדרים דף עז:) א"ל יוחנן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום דתניא זה הדבר חכם מתיר ואין בעל מתיר שיכול כו' ותניא אידך זה הדבר בעל מיפר ואין חכם מיפר שיכול כו'. ולב"ה נפקא להו מסברא כדפרישית לעיל דבחכם שייך לומר לשון היתר ובבעל לשון הפרה: **הפרש נדרים נב'.** היינו התרת חכם דבעינן ב"ד ג' הדיוטות או יחיד מומחה דה"ל כב"ד אבל הפרה ממש סגי בבעל לחודיה ואפי' הדיוט והיינו דאמרינן בשילהי מסכת שבת (דף קנז.) דשאלה צריכה ב"ד הפרה אינה צריכה ב"ד. והפרה לדורות נפקא להו לב"ש מידי דהוה אשאר מצות דהאי זה כיון דאיכא למידרשיה למעוטי הפרת חכם והתרת בעל לא ממעטינן (ג) נמי דורות:

מועדי

זה הדבר דראשי המטות. דכתיב וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' ליף זה. דהפרת נדרים מזה דשחוטי חוץ(ד) דכתיב בה ב"ג דורות: ופרכינן ה"ג. לענין הסבת אחלה גילף זה דיליה מזה דשחוטי חוץ לדורות: **כשלמא הסם.** דשחוטי חוץ ובנדרים להכי כתב זה דהא איצטריך להך גזירה שוה דבעינן למימר בסמוך והלכך דרשינן ליה נמי להא גזירה שוה דאמרן דקיימא לן(ה) אין גזירה שוה למחצה: **אבל הכא.** בהסבת אחלה לא איצטריך האי זה לשום גזירה שוה אחריתי דנדרים נמי למילף זה מזה דשחוטי חוץ לדורות ולהא גזירה שוה לאוד ליכא למימר דלהכי איצטריך למילף משחוטי חוץ לדורות דהא לא לריך קרא לאסתוק קרא מייתי אלא נכתביה כלל ואמא ידענא דודאי אסכת אחלה מזה דעלמא אלא גרע האי אלו משאר לאוין שבתורה שהיו עוהגין לעולם אלא מדכתביה ש"מ למעוטי אחת דאיכא עוהגת אלא בדור הזה: **מאי גזירה שוה.** דילפי' זה בנדרים וזה בשחוטי חוץ מהדדי: **מה להלן.** בשחוטי חוץ כתיב בהו דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל אף בנדרים אהרן ובניו כאילו כתיב בהם וכל ישראל כדמפרש לקמן למאי הלכתא: **מה כאן ראשי המטות אף להלן.** בשחוטי חוץ לאשי המטות. וכסמוך מפרש לה: **למאי הלכתא.** בעינן גבי נדרים אהרן ובניו וכל ישראל: **לומר שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות.** דכתיב לא יחל דברו הוא אינו אומר אבל אחרים מוחלין לו [תגיגה י.] כגון שלשה הדוה בית דין דאמרינן בסנהדרין (דף ג.) ואפי' לשמואל דאמר התם פנים שדנו דיינין דין אלא כדאמרי' בפ"ק דף ג.) ואפי' לשמואל דאמר הכי מילי דיני ממונות אבל למיסרי איסור נדר לא סגי בפחות מג' ולהכי אהני גזירה שוה כאילו נכתב בנדרים אהרן ובניו וכל ישראל לומר לך ששקולין כל ישראל להתיר נדרים ואפי' הדיוטות כאהרן ובניו: **הא ראשי המטות כתיב.** דמשמע מומחין דעלמא קאמר: **דאמר רב חסדא.** לקמן בשמעתין: **ה"נ יחיד מומחה.** בקי בגמרא כלומר רב מוכהן והאי דכתב ראשי לשון רבים מומחין דעלמא קאמר: **למאי הלכתא.** לריך ראשי המטות גבי שחיטה חוץ: **שיש שאלה בנדרים.** דבנדרים כתיב לא יחל דברו והוא הדין לכל הקדשות שאם שחט קדשים בחוץ ונתחייב כרת ואת"ל הלך אצל חכם להתיר לו הקדשו ומצא לו פתח של חרטה ועקר את ההקדש מעיקרו ועבדיה כהקדש טעות איגלאי מילתא למפרע דלא הוה הקדש מעולם ופטור מכרת והוה הדין לכל דבר הקדוש במוצא שפתיו כגון תרומות ומעשרות דאי בעי מיתסיל עלייהו ומחזרי לטיהלן דאמרי' בנדרים בפ"ק דף הנדר מן הירק (דף עט.): **ולב"ש דאמרי אין שאלה.** בשום הקדש בעולם דאפי' כשימצא לו החכם פתח של חרטה אינו יכול להתירו דאע"ג דעוקר את הנדר מעיקרו ועושהו נדר של טעות אפי' הכי גבי הקדש לא אמרי ב"ש הכי דאפי' כשנעשה ההקדש בטעות הידוע למקדיש חשבי ליה הקדש גמור כ"ש היכא דהוקדש בלא טעות שלא יועיל פתח החרטה שימצא לו החכם להתירו: **דתנן ב"ש אומרים כו'.** תחלת הפרק הוא במסכת נזיר (ל:): **הקדש טעות.** כלומר אמר שור שחור שיצא מביני ראשון הרי הוא הקדש ויצא לבן ב"ש אומרים הקדש ובית הלל אומרים אינו הקדש ואמרינן בגמרא מאי טעמייהו דב"ש דילפי תחלת הקדש מסוף הקדש מה תמורה אפי' בטעות אף הקדש אפי' בטעות ובית הלל סברי ה"מ תמורה אבל אחותי הקדש בטעות לא מחתינן: **הקדש טעות הקדש.** וכיון דסבירא להו דהוי הקדש אפי' בטעות כ"ש דסבירא להו דכל הקדש שהוקדש בלא טעות כגון שור זה הקדש דלא יוכל החכם לעשותו מולין על ידי שום חרטה דחכם נמי הקדש טעות משוי ליה והקדש שטעותו ידוע למקדיש לבית הלל אפי' שאלה אין לריך שהרי הוא עצמו יודע שלא נתכוין להקדיש את זה וכיון דחשבי ליה בית שמאי הקדש גמור אלמא שאילת חכם אין מועיל וב"ה אומרים כו' ואפילו שאלה אינו לריך: **האי זה מאי עבדי ליה.** זה דאשחי המטות מאי דרשי בהו דכיון דלית להו שאלה בהקדש לית להו גזירה שוה דזה זה כלל ואפי' למילף נדרים משחוטי חוץ לאהרן ובניו ולכל בני ישראל דאין גזירה שוה למחלה. ולקמן בעי להו הדיוטות מנא להו: **על השחיטה.** בחוץ חייב כרת דאפילו השוחט עוף קדשים בחוץ דנפקא לן בתורת כהנים (דף קז.) ובזבחים (דף ק.) מאו אשר ישחט ואינו חייב על המליקה של עוף בחוץ (ג) משמע דזה בעינן שמפורש בפרשה חייב כדכתיב כי ישחט ולא כי ימלוק: ה"ג בתורת כהנים (ובנדרים בפרק נערה המאורסה [דף עח.]) **על השחיטה חייב ואינו חייב על המליקה.** ולב"ה דדרשי ליה לג"ש נפקא להו מהיכא דנפקא לן בת"כ ת"ל אשר ישחט על השחיטה חייב ואין חייב על המליקה: **חכם מתיר.** בלשון מותר לך מותר לך כדכתיב לא יחל דברו הוא דלא יחל אבל אחרים מוחלין לו ולשון היתר משמע להו לדרגון האי לא יחל. וטעם יש לדבר לפי שהחכם אינו מתיר ביום שמעו כמו בעל בלא טעמה אלא ע"י שמולא לו חרטה ועקר את הנדר מעיקרו הלכך לא שייך ביה לשון הפרה אלא לשון התרה שהתיר לו איסור ע"י הוראה וטעמה גמורה אבל בעל מיפר לאשתו ביום שמעו בלא חרטה מגזירת הכתוב כמו והפר את בריתי (דברים לא). כל דבר קיום הנעקר ומתבטל בלא טעם קרוי הפרה: **ואין חכם מפר.** שאם אמר מופר לך לא אמר כלום דהכי משמע זה הדבר זה הדבור כמו שכתוב בפרשה מעכב לזה לשון התרה ולזה לשון הפרה והכי אמרי' בהדיא בפרק נערה המאורסה (נדרים דף עז:) א"ל יוחנן חכם שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון חכם לא אמר כלום דתניא זה הדבר חכם מתיר ואין בעל מתיר שיכול כו' ותניא אידך זה הדבר בעל מיפר ואין חכם מיפר שיכול כו'. ולב"ה נפקא להו מסברא כדפרישית לעיל דבחכם שייך לומר לשון היתר ובבעל לשון הפרה: **הפרש נדרים נב'.** היינו התרת חכם דבעינן ב"ד ג' הדיוטות או יחיד מומחה דה"ל כב"ד אבל הפרה ממש סגי בבעל לחודיה ואפי' הדיוט והיינו דאמרינן בשילהי מסכת שבת (דף קנז.) דשאלה צריכה ב"ד הפרה אינה צריכה ב"ד. והפרה לדורות נפקא להו לב"ש מידי דהוה אשאר מצות דהאי זה כיון דאיכא למידרשיה למעוטי הפרת חכם והתרת בעל לא ממעטינן (ג) נמי דורות:

מועדי

עין משפט נר מצוה

לב א ב מיי' פ"ד מהל' נדרים הל' ה סמג לאוין תמב עוש"ע יד"ד סי' רכח סעיף ה:
לג ג מיי' שם הל' ז סמג שם:
לד ד מיי' פ"ו מהל' ערכין הל' לד וסי"ש מהל' טרפות הלכה ח:
לה ה מיי' פי"ח מהל' מעשה הקרבנות הלכה יח:
לו ו ז מיי' פי"ב מהל' נדרים הלכה כ ושין עכ"מ (וסי' מהל' שמיטת יבל' ה) סמג לאוין רמב טוש"ע יד"ד סי' רלד סעיף ט (וסי' רכח סעיף ג):

רבינו גרשום

וגו': אמר ליה. התם גבי הפרת נדרים לא מצית למימר דלא יהא נוהג אלא בדור זה דילף זה זה משחוטי חוץ מה זה דשחוטי חוץ לדורות דכתיב ביה לדורותיכם אף זה דהפרת נדרים לדורותיכם ומקשינן האי נמי. הפרת נדרים לינמר זה הדבר מזה הדבר דבנות צלפחד דאוהרה דבנות צלפחד אינה נוהגת אלא בדור דור ואף הכא הפרת נדרים לא יהא נוהג אלא בדור זה ולא לדורות. ומאי חזית דמקשת ליה הכי אקיש ליה הכי: האי מאי. כלומר הא לא מצית למימר דבשלמא התם גבי זה הדבר דהפרת נדרים איצטריך לגזירה שוה לאקושי לזה הדבר דשחוטי חוץ והואיל דאיצטריך לגזירה שוה להכי מדמינן ליה לדורות בשחוטי חוץ אבל הכא בבנות צלפחד מאי גזירה שוה מצינן למילף מינה בשום דכי לא לפנין מינה: מאי גזירה שוה. נאמר בשחוטי חוץ זה הדבר וגו' ונאמר גבי הפרת נדרים זה הדבר מה להלן בשחוטי חוץ אהרן ובניו וכל ישראל מוהדרין דכתיב דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל זה הדבר וגו': אף כאן. גבי הפרת נדרים: אהרן ובניו וכל ישראל מצוי להפר דמשום האי גזירה שוה ילפי' ליה מכל וכל משחוטי חוץ ולדורות משא"כ בבנות צלפחד: לומר שהפרת נדרים בג' הדיוטות. דומיא דכל ישראל כל דהו ישראל: והא ראשי המטות כתיב. בהפרת נדרים דמשמע דבעינן מומחין ולא הדיוטות: ומשני דאמר רב חסדא. לקמן נבי מועדי ה' דביחיד מומחה סגיא לקדושי זמנים הכא נמי הפרת נדרים ביחיד מומחה ואם אין מומחה בג' הדיוטות: לומר שיש שאלה בהקדש. שאם אמר שור שחור שיצא מביתי תחלה יהא הקדש ויצא לבן מטעם שלא שלא חישב בלבו שיצא אלא שחור וכא לחכם לישאל על טעותו אם הקדיש אותו שור שיצא לבן או לא ומחלוקת בית שמאי ובית הלל היא: ולבית שמאי בלית להו האי היקשא. האי זה הדבר דשחוטי חוץ דהפרת נדרים מאי עביד ליה: ואינו חייב על הפרלק בחוץ. ה) דשחיטה בעינן לפנים ומליקה בכל מקום כשירה. משום הכי איצטריך זה הדבר: לחכם מתיר שאומר לו מותר לך נדרך כדכתיב לא יחל דברו הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו אבל אינו יכול לומר לו מופר לך דבבעל הלא רחמנא הפרה כדכתיב ואם הפר יפר אותם ביום שמעו:

מסורת הש"ס

א) נדרים עח. ב) [נזכחים קז.]. ג) [נדרים עח. כל הסוגיא]. ד) [לקמן קכא. יבמות כה: נדרים עח.] ע"ש בטרות לא.]. ה) [מיר כ.]. ו) מיר ל: ערכין כג. ז) [נזכחים קז.]. ח) [נדרים עז:]. ט) [ריקמא ח.]. י) [נזכחים מח.]. יא) [מחרי מות פרשה ו].
ל) [שם].

תורה אור השלם

1 וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה יי:
במדבר ל ב
2 דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אליהם זה הדבר אשר צוה יי לאמר: ויקרא יז ב
3 וידבר משה את מועדי יי אל בני ישראל:
ויקרא כג מד

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ביחיד מומחה אמר מר ומה כאן: (ב) רשב"ם ד"ה על יכו' של עוף כתוב דוקא משמע דענין שחיטה כפרשה זו חייב: (ג) ר"ה ספרת נדרים, ומתעטין מינה דדיות: (ד) תוב' ד"ה דתנן וכו' ולא לגן דהוי הקדש כגון דאמר:

מוסף רש"י

בשלשה הדיוטות. דאהרן חד ובניו חד וכל ישראל הרי תלתא, ומדכתיב כהו כל ישראל ש"מ לאכסוי ב' הדיוטות (נדרים עח.). **והא ראשי המטות כתיב.** בהפרת נדרים, דמשמע מומחין (שם). **ביחיד מומחה.** לאכסוי הכא יחיד מומחה לנדרים (שם). אף להלן ראשי המטות למאי הלכתא. דהא אקשינן לה (שחוטי חוץ) לאפרת נדרים (שם). **שיש שאלה בהקדש.** דפרשת שחוטי חוץ שיכא לגבי הקדש, וקמ"ל דאפי' המטות דנשאלין עליו, דהקדש טעות אינו הקדש (שם). **הקדש טעות הקדש.** ואין שאלה להקדש, הקדש טעות כגון שור לבן היולא מביתי דאשון הקדש ומצא שחור (שדרבן כג.). ואינו חייב על המולק. שאם מלק עוף כתוב אינו חייב (נדרים שם). **ואין בעל מתיר.** זה הדבר אשר צוה ה'. דכתיב בהקנן, ואין בעל מתיר, דכתיב אם הפר יפר אותם אישה (שם).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com